

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ „ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ“

Утвърдени

със Заповед на председателя
на Държавна агенция „Електронно управление“

№ ДАЕУ-4286/25.3.2020 г.

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ
В ПРОЦЕСА НА ПЛАНИРАНЕ, ПРИОРИТИЗИРАНЕ,
ПУБЛИКУВАНЕ И АКТУАЛИЗИРАНЕ
НА ИНФОРМАЦИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕНИЯ СЕКТОР
ЗА ПОВТОРНО ИЗПОЛЗВАНЕ
НА ПОРТАЛА ЗА ОТВОРЕНИ ДАННИ

София, 2020

Съдържание

Съдържание.....	1
Раздел I	
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ.....	3
Раздел II	
ПЛАНИРАНЕ И ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЕЖЕГОДНИ ЦЕЛИ В ОБЛАСТТА НА ОТВОРЕНИТЕ ДАННИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ОБЩЕСТВЕНИЯ СЕКТОР СЪГЛАСНО ЗДОИ.....	3
1. Обхват и цели.....	3
2. Дефиниране на целите.....	3
3. Нормативни аспекти.	3
4. Видове данни и качество.	4
5. Основни принципи на отворените данни и управление на промените:.....	4
6. Критични фактори за успех при планиране и определяне на целите в областта на отворените данни.....	5
7. Приоритизиране на набори от данни, които да бъдат публикувани в отворен формат.	5
Раздел III	
ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА ОТВОРЕНИТЕ ДАННИ.....	6
8. Жизненият цикъл на отворените данни включва:.....	6
8.1. Събиране на данните.	7
8.1.1. Идентифициране на наличните набори от данни.	7
8.1.2. Приоритизиране на наборите от данни.....	7
8.1.3. Практика.....	7
8.1.4. Видове данни – теми за публикуване.	8
8.1.5. Тематични категории за публикуване.	9
8.2. Подготовка на данните в отворен машинночетим формат.	9
8.2.1. Качество на данните.	10
8.2.1.1. Качество на съдържанието.....	10
8.2.1.2. Навременност.....	11
8.2.1.3. Последователност.....	11
8.2.2. Техническа отвореност на данните.....	11
8.2.3. Правна/юридическа отвореност.....	11
8.2.4. Заключителна проверка на подготовката на данните.....	11
8.3. Публикуване.....	12
8.4. Поддръжка – актуализация.....	12
8.4.1. Поддръжане на данните и метаданните.....	12
8.4.2. Проверка на URIs & URLs.....	13
8.4.3. Проверка на отзивите от потребителите и усъвършенстване.....	13

Раздел IV

НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ	13
9. Оценяване на успеха на политиката за отворени данни.	13
9.1. Ангажиране на потребители, използващи повторно информация.	13
9.2. Мониторинг на политиката за отворени данни.	14
9.2.1. Ефективност (представяне) на данните.	14
9.2.2. Ефективност (работа/производителност) на системата.	14
9.2.3. Ефективност (резултати) на събирането, селектирането и подготовката на данните – полезност на данните.	14
10. Препоръки за подобряване на проследимостта на преките и косвените ползи от политиките за отворени данни.	15
11. Контрол по спазване на изискванията на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).	15

Раздел I

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Настоящите правила уреждат следните процеси:

1. Ежегодно планиране за публикуване на отворени данни (информационни масиви и ресурси), достъпът до които е свободен съгласно чл. 15б от Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ);
2. Приоритизиране на набори от данни, които да бъдат публикувани в отворен формат;
3. Жизнен цикъл на отворените данни;
4. Наблюдение и контрол.

Порталът за отворени данни предоставя необходимите основни функционалности за процесите, свързани с поддържането и публикуването на информация от общественния сектор в отворен машинночетим формат за повторно използване.

Раздел II

ПЛАНИРАНЕ И ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЕЖЕГОДНИ ЦЕЛИ В ОБЛАСТТА НА ОТВОРЕНИТЕ ДАННИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ОТ ОБЩЕСТВЕНИЯ СЕКТОР СЪГЛАСНО ЗДОИ

1. Обхват и цели.

Всички данни, произвеждани от или за публичната администрация трябва да се разпространяват като отворени по правило и да са достъпни за обществото за търсене, достъп и използване под отворен, неограничен лиценз, освен ако няма конкретна, непреодолима причина, поради която тези данни не могат да бъдат отворени и тази причина е ясно съобщена на обществеността.

Възможно е въвеждането на задължителни договорни клаузи, които гарантират, че новите и/или модифицираните данни, произвеждани за или от административните органи, са тяхна собственост и се предоставят/разпространяват в отворен машинночетим формат, освен в случаите, когато е предвидено друго в специален нормативен акт.

2. Дефиниране на целите.

Публичната администрация, при вземане на решение за публикуването на информация във вид на отворени данни, взема предвид стойността, потенциала за повторно използване на данните и приноса им за постигане на по-добри резултати за гражданите, бизнеса и другите държавни институции и подобряване процеса на вземането на решения в публичния и частния сектор.

3. Нормативни аспекти.

Редът и начинът за създаване, поддържане и публикуване на обществена информация в отворен формат и условията за нейното повторно използване са определени в Наредба за стандартните условия за повторно използване на информация от общественния сектор и за нейното публикуване в отворен формат.

Отговорност на всяка публична администрация при планиране и определяне на целите в областта на отворените данни е като производител да се съобразява с най-новите законодателни промени в следните области:

- **Лицензиране** – данните трябва да са придружени от подходящ лиценз;

- **Законодателство** – Директива (ЕС) 2019/1024 от 26 юни 2019 година „относно отворените данни и повторното използване на информацията в публичния сектор“ (Public Sector Information) – актуализация на Директива 2013/37/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за изменение на Директива 2003/98/ЕО относно повторната употреба на информацията в общественния сектор, транспонирана в българската нормативна уредба чрез Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ);

- **Интелектуална собственост** – регулациите за защита на авторските права са пречка за свободното използване на данни. Тази защита трябва да се разглежда както в контекста на споделянето на данните, така и в регистъра, в който са налице данните.

Данните, които имат атрибути на произведение, чиито авторски права ще бъдат предоставени на трети страни, не могат да бъдат използвани повторно. Данните и метаданните, които са предмет на авторски права, трябва да бъдат ясно обозначени/маркирани от притежателя им.

Тази практика ще позволи на потенциалните потребители бързо да получат информация за авторските права на данните и метаданните. Предоставянето на информация за лицето, което има право на икономически авторски права, ще позволи на заинтересованите потребители да предприемат необходимите действия, за да получат разрешението на автора за повторно използване на данните и метаданните;

- **Поверителност/сигурност на информацията** – ограничение за разпространението на данните като отворени възниква от действия на техните притежатели, предприети за защита на неприкосновеността на личните данни на физическите лица. Съгласно разпоредбите на ЗЗЛД, предоставянето на данни, които включват лични данни, за последващо повторно използване, подлежи на задължително прилагане на принципите за защита на личните данни. Предоставянето на такива данни изисква предварителна обработка (анонимизация) от притежателя на данните, т.е. трябва да бъдат предприети действия за премахване на всички данни, които дават възможност за идентифициране на конкретно физическо лице в набора от данни. Администраторите на лични данни задължително спазват ограниченията, въведени с Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО;

- **Отговорност** – данните, които се публикуват, трябва да бъдат надеждни, което означава да са анонимни, с ограничени или никакви грешки, за да не подлежи публикуващата администрация на наказателна отговорност;

- **Търговско право** – публикуването на набори от данни в отворен формат не трябва да наврежда на конкурентоспособността на компаниите, които имат своя бизнес модел, изграден върху конкретни данни, които вече са достъпни до всеки.

4. Видове данни и качество.

Данните са налични в множество видове, формати и качество. Публикуването на подходящи и качествени данни изисква усилия, но има и много предимства:

- данните в отворен формат са по-лесни за повторно използване;
- добре подбраните/подходящите данни се използват по-често;
- висококачествените (пълни, добре документирани) набори от данни позволяват на потребителите бързо да оценят стойността им.

5. Основни принципи на отворените данни и управление на промените:

- **Ясна визия** – точните примери за ползите от отворените данни допринасят за уточняване на визията;

- **Осигуряване на поддръжка** – осигуряване на поддръжка за политиката от ръководството и служителите;
- **Определяне на лидери на всички нива** – за изпълнение на политиката за отворени данни;
- **Ефективна комуникация** – създаване на механизъм за обратна връзка относно публикуваните отворени данни, както за външни, така и за вътрешни потребители;
- **Определяне на набори от данни, които бързо могат да се реализират** – като част от дългосрочните цели за отваряне на данните;
- **Гъвкавост и отзивчивост** - за възможностите и нуждите на различните структурни елементи и екипи;
- **Консолидиране** - необходимите усилия за управление на промените;
- **Осигурен екип** – с ясно разписани отговорности за управление на необходимите промени като задължителна част от екипа, отговорен за отваряне на данните;
- **Лица за контакт** – за всяка администрация се определя отговорна точка за контакт. Чрез нея се отработват всички запитвания, свързани с отворени данни в организацията;
- **Търсене и насърчаване на успешните примери** - за въздействието на отворените данни;
- **Насърчаване на външната подкрепа** – стимулиране на търсенето на отворени данни от бизнеса, гражданското общество и академичните среди;
- **Посочване/Представяне на възможностите** - за текущо обучение в областта на отворените данни;
- **Изграждане/Определяне на показатели** - за периодично оценяване на отворените данни.

6. Критични фактори за успех при планиране и определяне на целите в областта на отворените данни.

Успехът зависи от **три основни фактора**:

- качеството на публикуването на отворените данни (напр. точност, пълнота, навременност и последователност);
- използването на отворените данни;
- документиране на въздействието и ползите от отворените данни.

Критични фактори за **успех за повторната употреба** на отворените данни са:

- законодателството, регулацията и лицензите;
- споделени добри практики, особено наличие на примери за използване на отворени данни (напр. приложения) от не експерти;
- обратна връзка и устойчивост на използването на отворените данни;
- наличие на информация относно методологията за производство на отворените данни, описана по стандартизиран и машинночетим начин.

7. Приоритизиране на набори от данни, които да бъдат публикувани в отворен формат.

Приоритизирането на наборите от данни, които да бъдат публикувани в отворен формат, се извършва чрез ежегодно приемане на „Списък с набори от данни по приоритетни области, които да се публикуват в отворен формат“, одобрен с Решение на Министерския съвет.

Списъкът с приоритетните набори от данни се съставя въз основа на:

- нормативни и технически изисквания и задължения в националното и европейското законодателство;
- информация за търсенето на отворени данни от бизнеса, гражданското общество и академичните среди, получена чрез провеждане на анкети и други изследвания;
- статистическа информация от използваните през предходната година набори от данни, получена от Портала за отворени данни;
- информация, получена чрез механизма за обратна връзка относно публикуваните отворени данни.
- наборите от данни с най-висока потенциална стойност, обобщени в категории, определени в т 9.4 на настоящите Правила и процедури.

Раздел III

ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА ОТВОРЕНИТЕ ДАННИ

8. Жизненият цикъл на отворените данни включва:

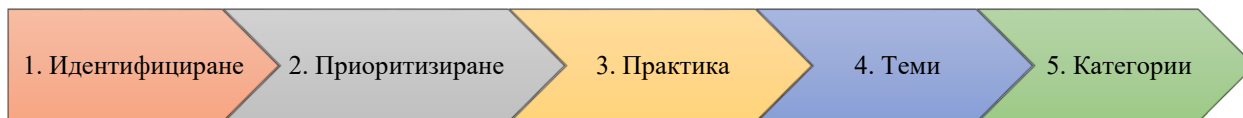
- събиране на данните;
- подготовка на данните в отворен машинночетим формат;
- публикуване на данните;
- поддръжка – актуализация на данните.

Фигура 1: Жизнен цикъл на отворените данни

8.1. Събиране на данните.

Процесът по събиране на данните включва **идентифициране** на наличните набори от данни, **приоритизиране** на наборите от данни, **практиката**, която се прилага в момента, **видове данни/теми** за публикуване и **публикуване по тематични категории**.

Фигура 2: Стъпки при събиране на отворените данни

8.1.1. Идентифициране на наличните набори от данни.

Идентифицирането на наличните набори от данни се състои в съставяне на списък на подлежащите на публикуване данни и кой ги управлява/произвежда.

8.1.2. Приоритизиране на наборите от данни.

Критерии за приоритизиране:

- могат ли да се публикуват (юридически, политически, организационно);
- имат ли необходимото качество (необходима ли е допълнителна обработка на данните преди публикуване);
- информация относно необходимост от изчистване, анонимизиране, подобряване на качеството и промяна на формата;
- данните принадлежат ли към определените с „висока стойност“ информационни масиви.

Наборите от данни, които отговарят на тези изисквания, трябва да бъдат приоритетни. Критериите за избор могат да бъдат променяни като се вземе предвид търсенето или други параметри.

8.1.3. Практика.

Необходимо е да бъде описан процесът на събиране (стъпки, последователност, отговорности, прилагани методи за добавяне или отпадане на масив).

Всеки публичен орган трябва да извърши одит на данните, които в момента управлява.

Всеки набор от данни трябва да е придружен от информация, записана в съответствие със стандартния формат на метаданните на националния Портал за отворени данни.

Информацията за всеки набор от данни трябва да включва:

- потенциал за пускане като отворени данни;
- правна информация;
- организационна информация;
- техническа информация;
- оценка на стойността;

Наборите, оценени като данни с „висока стойност“, трябва да се публикуват възможно най-бързо.

Резултатите от одита на данните трябва да бъдат публикувани на националния Портал за отворени данни.

8.1.4. Видове данни – теми за публикуване.

Данните, които се създават, съхраняват и разпространяват, обхващат голямо разнообразие от теми/категории. Не всички видове данни обаче имат еднакво значение. Европейският портал за данни прилага DCAT-AP като общ речник за хармонизиране на описанията на наборите от данни, събрани от 77 портала за данни от 35 страни. DCAT-AP се използва в услугата за поддръжка на отворени данни, иницирана от Европейската комисия, с цел реализиране на обща визия за европейски портали за данни, на база обобщение на визиите и принципите за създаване на прозрачно правителство, отваряне на данните и тяхното качество и количество.

За да се възприеме европейския подход и да се подпомогне усвояването на DCAT-AP в цяла Европа, се използват следните области от данни на DCAT-AP:

Категория данни	Примерни набори от данни
Селско стопанство, риболов и аквакултури, горско стопанство, храни	Земеделие, земеделска земя, средства за селскостопанско производство, селскостопанска дейност, горско стопанство и политика в областта на рибарството, риболовни ресурси, риболовни полета, растителна продукция, преработка на животинска и селскостопанска продукция, хранителни технологии, хранителни продукти
Образование, култура и спорт	Образователни институции, представяне на училища, цифрови умения, културни институции, спортни институции
Околна среда	Метеорологични условия/прогнози за време, околна среда, влошаване на околната среда, управление на отпадъците, управление на водите, замърсяване
Енергетика	Енергийна политика, въгледобивна и минна промишленост, нефтена промишленост, енергийна промишленост, консумация на енергия
Транспорт	Транспортна политика, организация на транспорта (средства, видове транспорт, транспортни маршрути), морски и вътрешен воден транспорт, въздушен и космически транспорт, разписания за обществения транспорт
Наука и технологии	Изследователски данни и интелектуална собственост, данни за генома, образователни дейности, експерименти и резултати от изследвания
Икономика и финанси	Икономическа политика, икономически растеж, икономически структури, парични отношения, финансови институции и кредити, финансиране и инвестиции, бюджет, данъчно облагане, търговия и тарифна политика, потребление, международна търговия
Население и социални условия	Демография, състав на населението, данни от преброяване на населението, заетост, социална политика, жилищно настаняване, здравно осигуряване и обезщетения за безработица, семейство, социално осигуряване
Правителство, публичен сектор	Политически структури и рамки, изборни процедури и гласуване, изборни резултати, законодателство, заплати (скали за възнаграждения), отпих/стимули
Здравеопазване	Професии в областта на здравеопазването, болести, хранителни данни, фармацевтични данни, медицинска наука
Региони, градове	Региони и общности в Европа и света, икономическа география, политическа география, презокеански територии
Правосъдие, правна система, обществена безопасност	Източници и клонове на правото, организация на правните системи, юридически професии

Международни въпроси	Международни организации, външна политика, международни споразумения, конфликти, мир и сигурност, въоръжени сили, военно оборудване
-----------------------------	---

Към тях могат да се добавят и други области с подходящи и с висок ефект данни като например:

Статистика	Национална статистика, инфраструктура, благополучие, умения
Геопространствени данни	Топография, пощенски кодове, национални карти, местни карти
Финанси и договори	Разходи за транзакции, договори под наем, покана за търг, бъдещи оферти,
Дружества и собственост на дружествата	Търговски регистри, регистри на ЮЛНЦ и регистрационни номера
Социална мобилност и жизнен стандарт	Домакинства, здравни застраховки и обезщетения за безработица

Целта на списъка с категории е да се гарантира, че собствениците на данни се фокусират върху публикуването на правилните и най-подходящите видове данни. Това не означава, че други категории данни не могат да бъдат публикувани. В него се дава указание за темите, които трябва да имат най-висок приоритет, тъй като тези набори от данни са посочени като набори от данни с най-висока потенциална стойност.

8.1.5. Тематични категории за публикуване.

Националният Портал за отворени данни предоставя свой набор от тематични категории и има разработена техническа възможност за допълване с нови такива. Изискването е да може да се автоматизира чрез метаданни.

Следващата фигура показва пример на категоризацията, използвана от националния Портал за отворени данни.

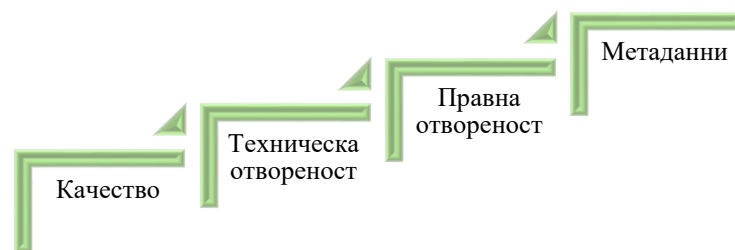
Теми

Фигура 3: Пример на категоризация - <https://data.egov.bg/>

8.2. Подготовка на данните в отворен машинночетим формат.

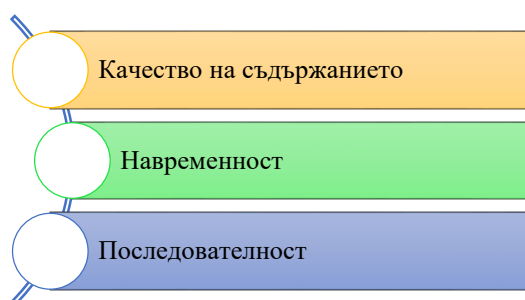
Тъй като необработените данни не са полезни, за публикуването им е необходима подготовка в 4 стъпки: **качество, техническа отвореност, правна отвореност и метаданни.**

Фигура 4: Стъпки при подготовка на данните

8.2.1. Качество на данните.

Качество на данните зависи от три фактора – **качество на съдържанието, навременност и последователност.**

Фигура 5: Аспекти на качеството на данните

8.2.1.1. Качество на съдържанието.

Качеството е определящ фактор за това доколко данните могат да бъдат полезни. Качеството на отворените данни, заедно с възможността да бъдат лесно открити в мрежата, оказват най-голямо влияние за успеха на публикуването им като отворени данни.

Трите основни аспекта на качеството на съдържанието на данните са **пълнота, чистота и точност на данните.**

- **Пълнота:**

Всеки набор от данни трябва да:

- съдържа заглавен ред с описание какво съдържа. Това означава, че след като е публикувана структурата на базата данни, тя не трябва да се променя, като се добавят източници. Заглавието трябва да е описано в метаданните;
- да бъде отбелязана версията. Всяка актуализация трябва да се отразява в номера на версията, за да може да се проследяват направените промени;
- да съдържа информация за произход и с каква цел е публикувана;
- да бъде отразен статусът – проект, валидиран, окончателен.

- **Чистота:**

Всеки наборът от данни трябва да бъде проверен за:

- празни полета;
- невъзможни стойности и неверни стойности по подразбиране;
- грешни стойности;
- дублирани стойности;
- чувствителна или конфиденциална информацията.

Винаги следва да се проверява дали съответният набор от данни не нарушава някое от правните ограничения за достъп.

- **Точност:**

Най-важните аспекти за точност са:

- достатъчно точни ли са данните за целите, за които се публикуват;
- точността на публикуваните данни засяга ли тяхната надеждност;
- описани ли са възможностите за избор на интервал;
- необходимо ли е агрегиране или дезагрегиране на данните.

8.2.1.2. Навременност.

Данните се променят във времето и е необходимо да бъдат актуализирани. При публикуване на данни в отворен формат е важно да се проверява актуалността им и да се създаде процес, който поддържа данните актуализирани. Метаданните трябва да съдържат информация за актуалността на набора от данни.

8.2.1.3. Последователност.

Публикуваните набори от данни трябва да са с постоянна структура (имена на полетата, точност, използвани термини и времеви рамки) за улеснение на автоматизираното им използване (сравняване, компилиране, включване в приложения).

Изключително важно е използването на утвърдените стандарти и спазване на последователността при публикуването на наборите от данни, които задължително са с еднакво качество.

8.2.2. Техническа отвореност на данните.

Техническата рамка, върху която се изгражда и развива политиката за отворени данни и гарантира, че публикуването на масиви от данни на Портала <https://data.egov.bg/>, се извършва по последователен, непроменлив и прозрачен начин е описана подробно в Методическите указания за дефиниране на структурата и съдържанието на наборите от данни и тяхното актуализиране в Портала за отворени данни.

8.2.3. Правна/юридическа отвореност.

Последната стъпка на подготовка на данните е законовата основа за отваряне на данните – лиценз под който се разпространяват данните. Ако данните не са законово отворени, то няма законно право да бъдат използвани повторно и потребителите не могат да ги използват. Наличието на лиценз е основен принцип на отворените данни.

8.2.4. Заключителна проверка на подготовката на данните.

Преди публикуване на данните следва да се извършват следните проверки:

- на качеството на данните;
- на данните за навременност и последователност;
- на използваните стандарти;
- на метаданните;
- дали метаданните са описани като свързани данни;
- на данните относно техническа отвореност;
- на данните относно юридическа отвореност или избор на подходящ лиценз, който да се приложи;
- на информацията за лиценза и информацията за произхода.

8.3. Публикуване.

След фазата на подготовка, наборът от данни е готов за публикуване. След тази стъпка данните са достъпни в мрежата и могат да бъдат използвани повторно от всеки и за всякакви цели. Публикуването на данните може да се осъществи чрез:

- **уеб публикация (единични набори и групово) – публикуване на данните във вид на файл на уебсайта на организацията.** Подходящ начин за публикуване при организации, които споделят ограничен брой набори от данни;
- **публикуване на Портала за отворени данни** – най-предпочитаният и използваният начин за публикуване на отворени данни. Порталът за отворени данни дава възможност за публикуване на данни по следните начини:
 - чрез ръчно въвеждане на набори от данни през интерфейса на портала;
 - чрез приложно-програмен интерфейс (API), реализиран като уеб услуга, позволяващ качване и обновяване на данни. Програмният интерфейс предоставя всички данни от портала в отворен, машинно четим формат, подходящ за директна повторна употреба;
 - чрез препратка (link) към външна система на организация от обществеността, където са публикувани данните.

8.4. Поддръжка – актуализация.

Данните могат да се променят с времето. Препоръчва се да се разработи процес за поддръжане на данни. Този процес се състои в редовно поддръжане на данни и метаданни, проверка на URI и URL адреси, проверка на отзивите на потребителите и непрекъснатата оценка и подобряване на резултатите.

Фигура 6: Аспекти на поддръжка/актуализация на данните

8.4.1. Поддръжане на данните и метаданните.

Повечето от данните и метаданните остаряват поради различни фактори. Това води до ниска откриваемост и по-ниски качествени резултати за потребителите в търсенето на ценни набори от данни. Следователно редовната проверка и актуализации са абсолютно наложителни. В зависимост от начина на генериране на данните, уместността на актуализациите и повторното използване на набора от данни (честота, качество), наборът от данни трябва да се актуализира с чести интервали от време. За

всеки набор от данни, във всяка организация, трябва да се направи задълбочена оценка и да се приеме политика относно начина на поддържане на неговата актуалност.

8.4.2. Проверка на URIs & URLs.

Световната мрежа е динамична. Ето защо е важно редовно да се проверява дали всички URI и URL адреси (от и до набори от данни) все още работят. Ако URI или URL адрес на набора от данни се променят, уебсайтът, който се отнася до съответния набор от данни, ще пренасочва потребителите към несъществуващи страници и данните ще са неоткриваеми.

8.4.3. Проверка на отзивите от потребителите и усъвършенстване.

Отзивите на потребителите могат да повишат качеството на публикуваните данни. Потребителите могат да предоставят полезна обратна информация за данните във всеки аспект и чрез включване на обратна връзка в процесите, използваемостта и откриваемостта на данните могат да бъдат подобрени. Като добра практика се приема наличието на възможност за изпращане на обратна връзка от Портала.

Опитът, който се придобива при публикуването и работата с отворени данни е също източник на идеи за подобрене. След като се оценят вложените усилия, показателите и ползите, политиката и стратегията, които са разработени в началото могат да се преработят и адаптират. Планират се следващите стъпки и се изпълняват. Така жизненият цикъл на отворените данни се явява непрекъснат процес.

Раздел IV

НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ

За да се наблюдава и гарантира успехът на политиката за отворени данни, важно е да се ангажират потребителите, използващи повторно информацията и да се наблюдават различни ключови аспекти на политиката. Това ще позволи постоянно да се подобрява работата, въз основа на натрупания опит и произтичащите поуки от връзката с потребителите и показателите по ключовите индикатори за наблюдение. Ако е необходимо, политиката може да се преразглежда и адаптира към възникналите потребности и да се формулират и планират следващи стъпки за подобряване жизнения цикъл на отворените данни и поддържане работата на Портала за отворени данни.

9. Оценяване на успеха на политиката за отворени данни.

Оценяването на успеха минава през две стъпки:

- първа стъпка – ангажиране на потребители, използващи повторно информацията, които играят ключова роля в идентифицирането на ползите и недостатъците;
- втора стъпка – мониторинг на политиката за отворени данни.

9.1. Ангажиране на потребители, използващи повторно информация.

Публикуването на отворени данни не е само за осигуряване на достъп до данните в мрежата. Излизайки отвъд подхода за просто публикуване на данни онлайн, е разработен петзвезден модел за ангажиране на потребителите на отворени данни (модел на Тим Дейвис), който проучва как:

- търсенето да е ръководно начало;
- да се поставят данните в контекст;

- да се поддържа разговор/дискусия около данните;
- да се изгради капацитет, умения и мрежи;
- да се работи съвместно по данните като общ ресурс.

9.2. Мониторинг на политиката за отворени данни.

За да се наблюдава успехът на политиката за отворени данни, се прилагат показатели за оценка на публикуваната информация. Най-полезните оценъчни дейности са свързани с представянето на данните, работата/производителността на системата и резултатите от събирането, селектирането и подготовката на данните за публикуване, или **ефективността на данните, ефективността на системата и ефективността на събирането, селектирането и подготовката.**

Фигура 7: показатели за оценка на публикуваната информация

9.2.1. Ефективност (представяне) на данните.

Тази оценка включва проверка на броя изтегляния и преглеждания на страници. Те не са еднакви, но и двете показват популярността на набора от данни. Тя обаче не отчита полезността на съответния набор от данни и въз основа на броя изтегляния не може да се заключи дали данните са били използвани повторно.

9.2.2. Ефективност (работа/производителност) на системата.

Важен показател, особено когато данните са достъпни чрез API. Той се състои в преценка дали системата може да обработва заявките, дали е имало прекъсване и дали има последствия от производителността ѝ за други системи.

9.2.3. Ефективност (резултати) на събирането, селектирането и подготовката на данните – полезност на данните.

За да се оцени полезността на наборите от данни се използва обратната връзка с потребителите. Показателят включва качествена полезност (полезност за определена цел) и практическа полезност (описаните данни са чисти, достатъчно плътни и т.н.). Върху този индикатор може да се влияе, тъй като отразява ефективността на отворения жизнен цикъл на данните.

Важни показатели, които ще позволят да се измери успехът на публикуването на данни и метаданни, могат да бъдат:

- обратна връзка относно „качеството“;
- брой изтегляния на набора от данни;
- брой кликания върху линка;
- оценка на качеството от страна на повторни потребители;
- цена за изтегляне.

10. Препоръки за подобряване на проследимостта на преките и косвените ползи от политиките за отворени данни.

За да може да се измери успехът на политиките за предоставяне на публичните данни в отворен формат се предлагат допълнително няколко препоръки, които спомагат да се следят преките и косвените ползи от тези политики:

- за всеки един набор от данни, който трябва да бъде отворен, е необходимо да се опишат разходите, които трябва да бъдат направени за отварянето му, както и ползите, които ще донесе публикуването му;
- ако е необходимо заплащане при предоставяне на отворени данни, то трябва да бъдат определени пределни цени. Ако няма определени такива, то данните се разпространяват безплатно;
- националният Портал за отворени данни трябва да поддържа анализи на сайтовете, за да се получи информация за това кой използва уебсайтовете, кои набори от данни се изтеглят и колко изтегляния се извършват;
- на Портала за отворени данни трябва да се създаде механизъм за обратна връзка, който да се наблюдава от собственика/администратора на Портала;
- трябва да се провеждат проучвания за повторното използване на отворени данни от частния сектор;
- трябва да се гарантира/стимулира/разреша използването на Портала за отворени данни като източник на официална информация.

11. Контрол по спазване на изискванията на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ).

Контролът по спазване на изискванията на ЗДОИ се осъществява чрез извършване на ежедневно администриране на информацията, публикувана на портала, сигнали, заявки и проверки.

Цялостната организация по планиране, извършване, отчитане и анализиране на проверките и административнонаказателната дейност по спазване на изискванията на ЗДОИ се осъществява от специализирано звено на Държавна агенция „Електронно управление“ (ДАЕУ), съгласно съответни вътрешни правила.

Проверките биват планови и извънпланови, извършват се по предварително изготвена годишна програма, утвърдена от председателя на ДАЕУ и при спазване принципите на всеобхватност, обективност, опазване на професионалната тайна, независимост и доказателствен подход. В екипа за проверките може да се привличат като експерти служители на други структури на агенцията с подходяща компетентност.

Административнонаказателните дейности се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

В срок до 15 декември на всяка календарна година се изготвя анализ на резултатите от извършените проверки, приключили до 1 декември същата година. В анализа се описва съществуващото състояние и факторите, влияещи върху

констатациите, идентифицират се проблемите, установяват се причините, дават се препоръки и се набелязват насоки за бъдещи действия, като се отчитат вижданията на заинтересованите страни. При установена необходимост от коригиращи действия са постигане на целите се определят необходимите ресурси.

Извън обхвата на проверките по спазване на изискванията на ЗДОИ, в ДАЕУ се извършва предварителен контрол на техническите спецификации за изграждане/надграждане на информационни системи, регистри, информационни портали и страници на административните органи, публикуващи отворени данни, съгласно критериите, заложи в чл. 58а от ЗЕУ и подзаконовата нормативна база.